

CE COMPARĂM ?

Ana Bazac

Sesiunea anuală DLMFS 14 octombrie 2014

Introducere: comparația ca figură de stil...

- Interesul pentru comparație: I – lingvistică, II – psihologie și pedagogie → *philosophy of mind*

I:

- figură de stil – trop (folosire figurativă a cuv.) ce schimbă sensul frazei;
- mai multe figuri de stil ce transmit ideea **comparației** (alegoria, hiperbola (catachresis, sinecdoca/paradoxul, Russell, fără sens), meiosis, metafora, metonimia, asemănarea, perifraza (eufemismul, echivocul), întrebarea retorică, personificarea, eroarea patetică) (**dar comport. sist. ≠ consec. comportam. părților**)
- d.p.d.v. filosofic: figurile reflectă conștiința utilizatorilor privind **diferențele** dintre sensul de suprafață/didactic al cuv., propozițiilor (locuționar), sensul lor rezultat din contextul ce reprezintă intențiile utilizatorilor (ilocuționar) și sensul ca efect al discursului asupra ascultătorilor (perlocuționar)
- **comparațiile** au loc în câmpul **rațional**
- ele implică **adevărul** (**psihologic** și **logic**)

...și ca operație de gândire /element/modalitate/moment al constituirii cunoașterii

II:

- Momentele cunoașterii: 1) sesizarea lucrurilor indistincte, 2) separarea unui lucru (**intenționalitatea conștiinței**), 3) nu îl cunoaște, deci 4) îl **compară** cu ceva cunoscut (cel mai apropiat de el), 5) examinează rezultatul **comparației** și **diferențiază** obiectul ales de reperele luate, 6) poate face o **clasificare**, o **aranjare** în care introduce și lucrurile repere, 7) noul obiect cunoscut devine și el reper pentru noi întrebări despre lucruri

! **comparațiile** implică **schemele** deja existente în mintea copilului (legate de adevărul **factual**)

!! **comparațiile** sunt urmarea nesiguranței (→ i) asemănarea (“ca și”), ii) arg. autorității, **prezumția că numărul inf. rezolvă probl.**)

!!! **comparațiile** apar în procesul selectării și combinării elementelor deja deținute (ex. învățarea limbii)

!!!! **comparațiile** apar în procesul argumentării și al folosirii **exemplilor**

!!!! **comparațiile** apar în procesul de dezvoltare a ideilor (evidențierea clarității sau neclarității în sens cantitativ și calitativ)

!!!!!! **comparațiile** apar în procesul euristic (**ipoteza**)

Cunoaștere ≠ informație, ci > decât informație

- **Cunoașterea** – “stoc de expertiză” (Starbuck, 1992), are o **structură** de inter-relații, este un **sistem** ce conține **temeiul** lucrurilor (cun. ≠ obiect, ci proces; nu individual, ci social; un construct, având scopul de a fi **util** (Gotthard Beckmann, Vitaly Gorokhov, Nico Stehr, 2009)); CONTEXT SEMANTIC (STR. DE SEMNIF.)
 - **Informația** – cunoștință superficială (W. James, 1890: *knowledge of acquaintance*) spre deosebire de *knowledge-about* natura faptelor; inf. fără integrarea în **context** semantic/cadru/metainformație/metacomunicare (Bateson, Watzlawick) - **nefolositoare** (**compar.** cu **abilități**)
 - Diferența – relativă (W. James, 1890), se împletesc și trec una în cealaltă
- ↓
- 1) Pot exista informații nedublate de cunoaștere (→ degradarea și irosirea inf., oboseala psihică, refuzul cunoașterii, din moment ce ea e înțeleasă ca aglomerare de informații; **nivel intelectual redus de comparații**; CONCLUZIILE – ABSTRACTE (posibile; dar (Hegel, 1807)
 - 2) Cunoașterea depinde de cant. și cal. inf, dar e posibilă și fără achiziționarea unei noi inf. (Cunoaștere – mecanisme mai complexe decât cele de prindere și stocare de inf.); **terenul comparațiilor**

Comparații legate de informații și comparații legate de cunoaștere

/ în procesul de învățare (↑;+)

- **Comparațiile** legate de **informații** — în viața adultă (limitative)
;(rolul metaforei) \ rolul euristic și limitativ al metaf. (supralicitat)
- **Comparațiile** legate de **cunoaștere**: - nu abundența e imp., ci rolul
 - bogăția de comp. (metaf.)
 - se auto-depășesc (nu se rămâne la metaf.)

Cunoașterea științifică și comparațiile

- **Comp.** – **instrument** (nu se rămâne la ea)
 - : primar/ mijloc (nu supraevaluat) (ca separarea, diferențierea, observația, analiza, sinteza, interpretarea)
 - : semn al necunoașterii (Helmholz 1881)
 - : creatoare (ex. metaf.), dar nu e *telos*-ul cunoașterii
 - : o putem compara cu **repetiția** și **informația** (cantit. **nu** → neap. rez. pr.)
 - : generează cauzele (J. St. Mill)
- **Cunoașterea științifică**: rațională, analitică, formală, sistematică → **comp.** trebuie să respecte 3 cerințe: exigențele epistemologice generale, (↓) respectarea canoanelor operaționale din dom. resp., urmărirea construirii noului

Deci

- **comparația** are loc
 - în cadru **rațional** (**comparația** celor mai neobișnuite lucruri trebuie să corespundă rațiunii lucrurilor/ a schemelor; și trebuie să ajungă la rezultate raționale; chiar în cazul **reductio ad absurdum**)
 - presupune **cunoașterea** lucrului cu care comparăm lucrul necunoscut (repere/ criterii, cumva compatibile)
 - e un proces de **dumerire** (\rightarrow / \neq folosirea metaforelor) (încercare, eroare, încercare)
 - trebuie să fie **necesară** (nu gratuită)

Comparația și știința

- Corpul tare al științei moderne se bazează pe măsurare: asp. cantit. →/= experimentele – comparabile, standardizabile și reproductibile
- Corpul tare al științei moderne se bazează pe simplificare/ reducerea la modele (comparabile)
- Corpul tare al științei moderne se bazează pe izolarea elementelor componente ale unui sistem studiat: compunerea lor ar da întregul inteligibil (reducționism)
- Corpul tare al științei moderne se bazează pe determinism: cun. condițiilor → producerea/repetarea fen. (determinism și reducționism – și la baza tehnologiei) [simularea pe computer (ignoră mediul)]
- comparațiile realizate în această paradigmă devin repere pentru definiții
- Șt. vieții și șt. sociale – ? determinismul și reducționismul (fără să le nege absolut, dar exclusivitatea tiparului lor – trivializarea acestor șt.)
- Modelarea, simularea – insuf. (e nec. observ. empir., includerea ist. și holism (alt mod de a privi relațiile) !!! Determinismul e probabilistic. **Și apoi filosofia** (modelele – ale noastre). Modele policontexturale (Ivanovas, Milatos, 2010)
- Tend. de a privi științele tari și în acest mod)

Comparația în fața exigențelor științei

- condițiile unei comparații **valide** și **fructuoase** apar mai evidente în știință
 - ex: **exemplele (a)** în procesul de verificare/falsifiere: folosite pentru a arăta cazurile în care teoria se confirmă sau nu (inclusiv experimentele ideale/mentale – repere, verificări, dovezi); **b)** când nu pot fi date definiții precise.

DECI URMEAZĂ INTERPRETAREA

Caracterul rațional al comparației: și ca mijloc și pentru finalitatea științei

- “Și acum 150 de ani oamenii spuneau că trenul și mașina sunt vătămătoare”

(“argument” al promovării tehnicilor vătămătoare)

Ce comparăm? –/ Cum comparăm?

- comparăm pentru a cunoaște/legitima al doilea obiect (or: tehnica gazelor de șist sau a OMG nu devine mai cunoscută/legitimă) → comparația - inutilă
- în comparație, reperul este legat inferențial de obiectul de cunoscut (or: vorbitorul știe că termenii comparației – incompatibili) → comparația - falsă

Ideea progresului științific/tehnic – echivalată cu un caracter inerent dăunător al științei/tehnicii →

comparația e un abuz

- **Comparația** e o **cărămidă ontologică**
(înțelegerea lumii – bazată pe **compararea** ∞ a experiențelor voluntare și involuntare → lumea - rezultatul)
- Atitudinea față de **comparații** – trebuie să fie la fel de **responsabilă** ca aceea față de toate momentele științei

Aşa cum ştiinţa presupune
modestia verigii dintr-un lanţ

Vă mulţumesc